

Målnummer:	B 1384-17	Avdelning:	2
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2018-02-28		
Rubrik:	Fråga om när underlåtenhet att upprätta årsredovisning i aktiebolag i rätt tid ska bedömas som bokföringsbrott av normalgraden respektive som ringa bokföringsbrott (I-III)		
Lagrum:	11 kap. 5 § Brottsbalken (1962:700)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• NJA 2001 s. 397• NJA 2004 s. 618• NJA 2007 s. 451		

REFERAT

Uppsala tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Uppsala tingsrätt åtal mot T.F. och V.W. för bokföringsbrott enligt följande gärningsbeskrivning.

T.F. och V.W. har varit ansvariga företrädare för Arte Florum AB med säte i Uppsala kommun. Bolaget trädde i likvidation den 10 februari 2015 och försattes i konkurs den 18 februari 2015 vid Uppsala tingsrätt.

Som företrädare har de uppsåtligen eller i andra hand av oaktsamhet åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen.

Åsidosättandet har bestått i att de underlåtit att inom föreskriven tid, senast sex månader efter räkenskapsårets utgång, avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning avseende räkenskapsåret som avslutades per den 31 december 2012. Årsredovisning upprättades först den 26 november 2013.

Till följd härav har rörelsens förlopp inte i huvudsak kunnat bedömas med ledning av bokföringen.

T.F. har varit styrelseledamot och därmed ansvarig för bolagets bokföring. V.W. har varit faktisk företrädare och därmed ansvarig för bolagets bokföring.

Tingsrätten (ordförande tingsfiskalen Karin Eriksson) anförde i dom den 9 november 2016 följande.

T.F. och V.W. har förnekat ansvar för brott. De har medgett att de varit styrelseledamot resp. faktisk företrädare för bolaget, men anført att de varken handlat uppsåtligt eller oaktsamt. För det fall tingsrätten skulle anse gärningen styrkt ska den bedömas som ett ringa brott och i så fall är gärningen i första hand preskriberad och i andra hand föreligger inte skäl för åtalsprövning.

Åklagaren har uppgett att för det fall gärningen skulle bedömas som ringa, har åtal inte varit påkallat ur allmän synpunkt.

UTREDNINGEN

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat årsredovisningen och som muntlig bevisning förhör med revisorn K.J. T.F. och V.W. har hörts över åtalet.

På T.F:s begäran har förhör hållits med M.E.

T.F. har uppgett i huvudsak följande.

Han och V.W. köpte verksamheten 2005 och fram till 2010 drev de en blomsterbutik i Luthagen. Under den tiden var han mer involverad och skötte räkningar m.m.. 2011 ville V.W. starta en inredningsfirma och han var då styrelseledamot på papperet.

Det var V.W. som skötte den dagliga verksamheten och kontakterna med M:s kontorstjänster, det företag som de anlidade för att sköta bokföringen. Deras bokförare har varit på besök i butiken, men aldrig på deras gård, där de hade kontoret. Det var V.W. som var ansvarig för räkningar m.m. under perioden 2012-2013. Hon hade sin pärm och hans uppgift var att lämna pappren till bokföringsbyrån. Både han och V.W. hade tillgång till bolagets bankkonto och båda var firmatecknare för bolaget. De använde sig av Swedbanks fakturatjänst och det kunde hända att V.W. bad om hjälp att skriva ut och skicka iväg en faktura som hon upprättat, om det var angeläget att snabbt få in pengar till bolaget.

Butiken stängde i mars 2012 och därefter hade V.W. vissa kontakter med företagskunder och försökte sälja av varulagret. Omsättningen som bolaget hade är till största delen hänförlig till de månader då butiken var öppen.

Han trodde att allt flöt på bra under 2012, men sedan märkte han att det inte fungerade. V.W. sa att hon fixade allt och han litade på det och tänkte att hon hade koll. M:s kontorstjänster sa upp sitt uppdrag eftersom samarbetet med V.W. inte fungerade och han tog kontakt med M.E. för att få hjälp med bokföringen. Han tror att han tog kontakt med M.E. i januari 2013. Han märkte att det inte fungerade när han såg öppnade brev hemma och att V.W. inte mådde bra. När han och M.E. skulle sammanställa underlagen saknades det material och de var tvungna att komplettera mycket för att kunna göra bokföringen, det var därför de lämnade in årsredovisningen för sent. De fick ringa och maila leverantörer för att få in rätt underlag. K.J. hade kontakt med både V.W. och honom under den här tiden. Han drev på V.W. för att få in bl.a. inventarielistor, men deras relation var väldigt infekterad och det drog ut på tiden. V.W. tyckte att det var jobbigt att papper måste sammanställas.

- - -

V.W. har uppgett i huvudsak följande.

- - -

DOMSKÄL

Skuldfrågan

Vad först gäller åtalet mot T.F. gör tingsrätten följande bedömning. Av utredningen framgår att T.F. varit styrelseledamot i bolaget under den aktuella perioden. V.W. och T.F. har gett olika uppgifter om hur arbetsfördelningen varit i bolaget, men det har framkommit att de båda har hjälpts åt med administrationen när det har behövts. Med hänsyn till vad K.J. och M.E. har uppgett synes T.F. ha tagit ett mer aktivt ansvar för bokföringen än vad V.W. gjort. Som styrelseledamot har man ett långtgående ansvar för bokföringen. T.F:s uppgift att en del av förseningen berodde på omständigheter som var hänförliga till revisorn har inte fått något stöd av förhöret med K.J., varför tingsrätten lämnar det utan avseende. Den omständigheten att han under räkenskapsåret 2012 uppgett att han inte hade någon anledning att anta att det var något fel på bokföringen, förtar inte det ansvar för bokföringen som han som styrelseledamot hade, då det inte framkommit att han på något sätt kontrollerade saken. Han har därmed genom att inte upprätta en årsredovisning åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet. Med hänsyn till de

förhållanden som förelåg under den för åtalet aktuella perioden bedömer tingsrätten att han agerat av oaktsamhet.

Vad gäller V.W:s ansvar gör tingsrätten följande bedömning. - - -. Hon har därmed åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet. Med hänsyn till den situation som förelåg mellan henne och T.F. bedöms hon ha handlat av oaktsamhet.

Eftersom årsredovisningen upprättats för sent har rörelsens förlopp under förseningstiden inte i huvudsak kunnat följas.

Vad gäller frågan om rubricering gör tingsrätten följande bedömning. Även om bolagets omsättning under det aktuella räkenskapsåret påverkades av att butiken endast varit öppen under några månader, har bolaget haft en omsättning som inte kan anses obetydlig. Med hänsyn även till att årsredovisningen upprättades mer än fyra månader för sent bedömer tingsrätten därför att gärningen ska rubriceras som bokföringsbrott av normalgraden.

Sammanfattningsvis ska alltså T.F. och V.W. dömas för bokföringsbrott i enlighet med åklagarens gärningsbeskrivning.

Påföljden

Det brott som T.F. och V.W. nu ska dömas för har ett straffvärde motsvarande ett kortare fängelsestraff. T.F. förekommer under ett avsnitt i belastningsregistret sedan tidigare avseende en trafikförseelse. - - -. Båda lever under ordnade förhållanden. Påföljden för dem båda ska därför bestämmas till villkorlig dom och böter.

DOMSLUT

Tingsrätten dömde T.F. och V.W. för bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § första stycket BrB till villkorlig dom och 40 dagsböter å 300 kr.

Svea hovrätt

T.F. överklagade i Svea hovrätt och yrkade att hovrätten skulle ogilla åtalet.

Åklagaren motsatte sig att tingsrättens dom ändrades.

Hovrätten (hovrättsrådet Niklas Wågnert, f.d. hovrättsrådet Torbjörn Widemar, referent, och tf. hovrättsassessorn Maria Winblad von Walter) anförde i dom den 20 februari 2017 följande.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen är densamma i hovrätten som i tingsrätten. Hovrätten gör inte någon annan bedömning än den som tingsrätten har gjort. Tingsrättens dom ska därför inte ändras.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten fastställer tingsrättens dom.

Högsta domstolen

T.F. överklagade och yrkade att HD skulle ogilla åtalet.

Riksåklagaren motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

Riksåklagaren justerade gärningsbeskrivningen på så sätt att det påstods att rörelsens ekonomiska resultat och ställning - i stället för dess förlopp - inte i huvudsak hade kunnat bedömas med ledning av bokföringen.

HD meddelade prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning att T.F. av oaktsamhet hade åsidosatt bokföringsskyldigheten i Arte Florum AB.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Lina Nestor, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

DOMSKÄL

Punkterna 1-5 motsvarar i huvudsak punkterna 1-4 i HD:s dom.

Bokföringsbrott av normalgraden eller ringa brott

6. Det framgår inte av lagtexten vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett bokföringsbrott ska betraktas som ringa. I förarbetena till 23 kap. 5 § strafflagen, som i allt väsentligt motsvarar den nuvarande bestämmelsen, uttalades dock att till ringa brott skulle hänföras sådana fall som var synnerligen ömmande (se prop. 1942:4 s. 204).

7. Det finns skäl att se allvarligt på bokföringsbrott och att ställa starka krav för att ett sådant brott ska bedömas som ringa, särskilt då brottet har begåtts i ett aktiebolag (se NJA 2007 s. 451). Vid bedömningen bör beaktas bl.a. rörelsens omfattning, om brottet har begåtts vid ett enstaka tillfälle och om det har begåtts av oaktsamhet eller uppsåtligt utan förslagenhet. I fråga om försening med upprättande av årsredovisning finns skäl att ta särskild hänsyn till förseningens längd. Vidare bör beaktas att behovet av att årsredovisningen upprättas i tid är särskilt stort i fråga om nystartade rörelser och rörelser som drabbats av ekonomiska svårigheter. (Jfr NJA 2004 s. 618 och Sigurd Elofsson m.fl., Bokföringsbrott och bokföringslagen, 4 uppl. 2017, s. 102.)

Åtalsprövningsregeln

8. Den 1 juni 2013 infördes en åtalsprövningsregel med innebörden att bokföringsbrott som är ringa får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt (11 kap. 8 § andra stycket BrB). Lagändringen syftade till att göra den straffrättsliga regleringen av försenade årsredovisningar mindre sträng vid kortvariga och enstaka förseningar, genom att undvika att de mer obetydliga fallen åtalas. Samtidigt konstaterades att årsredovisningen utgör en väsentlig del av bokföringsskyldigheten och att det är angeläget att den löpande bokföringen avslutas på ett korrekt sätt och i rätt tid, samt att bokföringen är av betydelse inte bara för bolagets intressenter. Att inte ha en bokföring som är korrekt, fullständig och upprättad i tid utgör även i många fall hinder mot en riktig beskattning och skapar utrymme för ekonomisk brottslighet och andra oegentligheter i näringsverksamheten. (Se prop. 2012/13:61 s. 35 f.)

9. Åtalsprövningsregeln medför en stark presumtion mot åtal när det gäller de fall som den tar sikte på. I propositionen konstaterades att Ekobrottsmyndighetens uppfattning såvitt känt var att om förseningen understiger tre månader talar det mesta för att brottet kan bedömas som ringa. Vidare anfördes att åtal som huvudregel bör anses vara av särskilda skäl påkallat från allmän synpunkt vid upprepade gärningar som var och en inte uppfyller förutsättningarna för att åtalas som brott av normalgraden. (Se a. prop. s. 37 och 61.)

Närmare om förseningens längd

10. Ett aktiebolags årsredovisning anses upprättad då den undertecknas av bolagets styrelseledamöter. Tidpunkten för upprättandet är knuten till den ordinarie bolagsstämman. Enligt 8 kap. 2 § årsredovisningslagen (1995:1554) ska årsredovisningen för det förflutna räkenskapsåret lämnas till revisorerna senast sex veckor före den ordinarie stämma där årsredovisningen ska

behandlas. Stämman ska i sin tur hållas inom sex månader från utgången av räkenskapsåret, se 7 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551). För att årsredovisningen ska anses försenad på sådant sätt att straffrättsligt ansvar aktualiseras bör den senare fristen ha löpt ut (jfr NJA 2004 s. 618).

11. Den särskilda åtalsprövningen enligt 11 kap. 8 § BrB görs av åklagaren, inte av domstolen. I målet har upplysts att Ekobrotts-myndighetens riktlinjer innebär att det alltså vid förseningar som understiger tre månader normalt anses finnas skäl att bedöma brottet som ringa och att inte väcka åtal om det inte av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt.

12. I den juridiska litteraturen har framhållits att en försening som överstiger fem månader normalt inte torde kunna bedömas som ringa brott (se Sigurd Elofsson m.fl., a.a., s. 103).

13. Bolagsverket ska enligt reglerna i 25 kap. 11 § aktiebolagslagen inleda ett förfarande om tvångslikvidation om ett aktiebolag inte har inkommit med årsredovisning och revisionsberättelse inom elva månader från räkenskapsårets utgång. Förfarandet ska alltså inledas efter fem månaders försening i förhållande till när ordinarie bolagsstämma senast ska hållas. Som skäl för att tidsfristen inte ska vara längre har regeringen anfört bl.a. att det - av hänsyn till tredje man - är viktigt att aktiebolag som inte har förmåga att följa grundläggande aktiebolagsrättsliga regler avvecklas så snart som möjligt (se prop. 1994/95:67 s. 29 f.).

14. HD gör bedömningen att en försening som överstiger fem månader som utgångspunkt bör medföra ansvar för brott av normalgraden, men att förseningens längd - oavsett om den överstiger eller understiger fem månader - måste sättas i relation till övriga relevanta omständigheter (se punkten 7).

Bedömningen i detta fall

15. Det bokföringsbrott som T.F. har gjort sig skyldig till består i att han, i egenskap av ställföreträdare för ett aktiebolag, vid ett enskilt tillfälle av oaktsamhet har upprättat årsredovisning nästan fem månader för sent. Omfattningen av verksamheten i bolaget, vars omsättning uppgick till knappt 400 000 kr under det aktuella räkenskapsåret, har varit relativt begränsad men kan inte anses obetydlig. Vidare har framkommit att den inredningsbutik som drevs inom ramen för bolaget stängde i mars 2012 och att bolaget uppvisade ett negativt rörelseresultat för såväl räkenskapsåret 2011 som 2012. Det har i och för sig framkommit att T.F., som var ensam styrelseledamot i bolaget, anlitate M.E. för att utföra det praktiska arbetet med bokföringen och att han tillsammans med henne vidtog åtgärder för att komplettera underlaget till årsredovisningen. Att det arbetet utfördes i sådan tid att årsredovisningen kunde upprättas i enlighet med gällande regelverk var dock av särskild vikt då det rörde sig om ett aktiebolag som drabbats av ekonomiska svårigheter.

16. Vid en samlad bedömning av omständigheterna ska det bokföringsbrott som T.F. har gjort sig skyldig till inte bedömas som ringa.

17. HD delar hovrättens bedömning att påföljden bör bestämmas till villkorlig dom och dagsböter. Hovrättens dom ska alltså inte ändras.

DOMSLUT

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Kristina Ståhl, Sten Andersson, referent, och Mari Heidenborg) meddelade den 28 februari 2018 följande dom.

DOMSKÄL

Frågan i målet

1. Huvudfrågan i målet är om ett bokföringsbrott som består i underlåtenhet att upprätta årsredovisning för ett aktiebolag i rätt tid är att anse som ringa brott.

Bakgrund

2. T.F. åtalades för att han, i egenskap av ställföreträdare för Arte Florum AB, uppsåtligt eller av oaktsamhet hade åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att underlåta att inom föreskriven tid, senast sex månader efter räkenskapsårets utgång, avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning för det räkenskapsår som gick ut den 31 december 2012. Enligt åtalet upprättades årsredovisningen först den 26 november 2013.

3. Tingsrätten dömde T.F. i enlighet med åtalet. Gärningen ansågs vara begången av oaktsamhet och rubricerades som bokföringsbrott av normalgraden. Påföljden bestämdes till villkorlig dom och 40 dagsböter. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

Allmänt om bokföringsbrott

4. Bokföringsbrott föreligger, enligt 11 kap. 5 § BrB, när någon uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsinformation eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt. En förutsättning för straffansvar är att åsidosättandet får till följd att rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen (huvudsaklighetsrekvisitet). Straffskalan för brottet är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader.

5. För ett aktiebolag innebär bokföringsskyldigheten bl.a. att den löpande bokföringen ska avslutas med en årsredovisning (se 4 kap. 1 § 5 och 6 kap. 1 § bokföringslagen). Årsredovisningen måste upprättas i sådan tid att den kan läggas fram vid den årsstämma som ska hållas i bolaget inom sex månader från räkenskapsårets utgång (jfr 7 kap. 10 § aktiebolagslagen, 2005:551). Underlåtenhet att upprätta årsredovisning i tid kan därför utgöra bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § BrB.

6. Av rättspraxis följer att huvudsaklighetsrekvisitet i 11 kap. 5 § BrB är uppfyllt om det inte finns någon årsredovisning; rörelsens resultat och ställning anses då inte i huvudsak kunna bedömas med ledning av bokföringen (se NJA 2004 s. 618).

Ringa bokföringsbrott

7. Som har nämnts gäller en särskild straffskala för bokföringsbrott som är ringa. Sådant bokföringsbrott får åtalas endast om åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt (se 11 kap. 8 § andra stycket BrB). Denna särskilda åtalsprövning ska göras av åklagaren, inte av domstolen. Om åklagaren förklarar att åtal inte är påkallat från allmän synpunkt, ska domstolen - om den bedömer att den påstådda gärningen utgör ringa brott - ogilla åtalet utan någon prövning i sak (se NJA 2014 s. 854 p. 11).

8. Varken av lagtexten i 11 kap. 5 § BrB eller av dess förarbeten framgår något närmare om när ett bokföringsbrott ska anses som ringa. När motsvarande bestämmelser om bokföringsbrott år 1942 infördes i 1864 års strafflag motiverades den särskilda straffskalan för ringa brott - som då innefattade endast böter - med att det kunde förekomma synnerligen ömmande fall där enbart böter borde komma i fråga (se prop. 1942:4 s. 204). År 2005 blev det möjligt att döma ut upp till sex månaders fängelse för ringa bokföringsbrott. I förarbetena uttalades att det fanns anledning att se allvarigare på den lindrigaste formen av bokföringsbrott i bl.a. återfallssituationer, men det angavs också att avsikten inte var att generellt höja straffen för bokföringsbrott (se prop. 2004/05:69 s. 29 ff.).

9. I litteraturen har angetts vissa omständigheter som kan medföra att ett bokföringsbrott bedöms som ringa, t.ex. att det har skett i en verksamhet med liten omsättning, att det har varit mindre allvarligt och mera av ordningskaraktär, att det har varit av engångskaraktär eller att det har begåtts av oaktsamhet eller uppsåtligt utan förslagenhet (se Sigurd Elofsson m.fl., Bokföringsbrott och bokföringslagen, 4 uppl., 2017, s. 102). Delvis handlar det här om samma slag av omständigheter som i rättspraxis har bidragit till att påföljden för ett bokföringsbrott, som i och för sig inte är ringa, har kunnat stanna vid villkorlig dom och böter (se t.ex. NJA 2001 s. 397).

2004 och 2007 års rättsfall

10. HD har berört frågan om gränsdragningen mellan bokföringsbrott av normalgraden och ringa bokföringsbrott i rättsfallen NJA 2004 s. 618 och NJA 2007 s. 451.

11. I NJA 2004 s. 618 bestod brottsligheten i att en företrädare för ett aktiebolag två år i följd inte hade upprättat årsredovisning i tid. Detta ansågs ha berott på oaktsamhet från företrädarens sida. HD noterade att rörelsen hade haft relativt blygsam omfattning, att förseningen första gången berodde på en missuppfattning och att förseningarna inte hade varit längre än tre respektive fyra månader. HD noterade emellertid också att rörelsen hade varit nystartad, att den snart hade fått ekonomiska svårigheter och att förseningen hade upprepats. Domstolen, som anmärkte att årsredovisningen är en viktig del av bokföringen, fann att brotten vid en samlad bedömning inte var ringa.

12. Också 2007 års rättsfall gällde bokföringen i ett aktiebolag. Bolaget hade saknat löpande bokföring och när bolaget trädde i likvidation var årsredovisningen mer än tio månader försenad. HD konstaterade bl.a. att omsättningen hade varit blygsam men inte helt obetydlig. Enligt domstolen kunde, med särskilt beaktande av intresset att verksamhet i aktiebolagsform bedrivs på ett korrekt sätt, brottsligheten inte bedömas som ringa.

Tillkomsten av den särskilda åtalsprövningsregeln

13. Bland annat de båda sistnämnda rättsfallen gav upphov till en debatt om huruvida effekterna av lagstiftningen var rimliga. Med anledning av detta infördes den 1 juni 2013 åtalsprövningsbestämmelsen i 11 kap. 8 § andra stycket BrB. I förarbetena till bestämmelsen framhöll regeringen att det är angeläget att bokföringsskyldigheten uppfylls och att reglerna om årsredovisning respekteras men att den straffrättsliga regleringen av försenade årsredovisningar likväl borde göras mindre sträng vid kortvariga och enstaka förseningar (se prop. 2012/13:61 s. 35).

14. Det som uttalades i lagstiftningsärendet tyder inte på att lagstiftaren avsåg att generellt ändra avgränsningen mellan bokföringsbrott av normalgraden och ringa bokföringsbrott. Det skedde ingen ändring i 11 kap. 5 § BrB och vad gäller innebörden i begreppet ringa bokföringsbrott hänvisade regeringen till bl.a. rättsfallen från åren 2004 och 2007 (se a. prop. s. 61). Tanken synes ha varit att det eftersträvade syftet - att straff inte skulle utdömas vid kortvariga och enstaka förseningar med upprättande av årsredovisning - väsentligen skulle uppnås genom den nya åtalsprövningsregeln.

Faktorer som bör påverka rubriceringen av bokföringsbrott som består i underlåtenhet att upprätta årsredovisning i rätt tid

15. Mot den angivna bakgrunden bör avgränsningen mellan bokföringsbrott av normalgraden och ringa bokföringsbrott alltså göras i huvudsak enligt de kriterier som tillämpades i 2004 och 2007 års rättsfall. För att tillgodose syftet bakom 2013 års lagstiftning (se p. 13 och 14) finns det dock anledning till en något mindre sträng bedömning av bokföringsbrott som har bestått enbart i att årsredovisningen har upprättats för sent.

16. När det gäller bokföringsbrott av det sistnämnda slaget har, i domstols- och åklagarpraxis, förseningens längd tillmätts mycket stor betydelse. Förseningar på mer än fem månader har vanligen bedömts som bokföringsbrott av normalgraden, oavsett omständigheterna i övrigt, medan man vid förseningar på mellan tre och fem månader har vägt in även omständigheterna i övrigt (se t.ex. Ekobrottsmyndighetens promemoria ARF 2016:4 Bokföringsbrott vid försenad eller utebliven årsredovisning i aktiebolag).

17. Såväl principiella som praktiska skäl talar för att förseningens längd på detta sätt får fungera som en utgångspunkt för bedömningen av hur allvarligt brottet är. Det måste emellertid alltid göras en sammanvägning av samtliga i det enskilda fallet relevanta omständigheter.

18. Graden av allvar i ett bokföringsbrott av detta slag är beroende av, förutom förseningens längd, det informationsunderskott som förseningen ger upphov till för aktieägare och tredje män. Ju högre omsättning och ju flera intressenter bolaget har, desto mera allvarligt är det att årsredovisningen blir försenad. Behovet av att årsredovisningen upprättas i tid kan också vara särskilt stort därför att bolaget har påtagliga ekonomiska problem; också i det fallet framstår en försening som mera allvarlig än den annars skulle ha varit.

19. Vid bedömningen måste också omständigheter på gärningsmannens sida vägas in. Brottet framstår typiskt sett som mera allvarligt om det har begåtts uppsåtligen än om det har skett av oaktsamhet. Om det är fråga om ett oaktsamhetsbrott, måste också graden av oaktsamhet beaktas. Då kan även orsaken till förseningen spela roll. Om förseningen är en följd av genomgående bristfälliga bokföringsrutiner eller utgör en upprepning av en tidigare försening, ger det anledning att se mera allvarligt på brottet. Motsatsen gäller om förseningen utgör en engångsföreteelse, föranledd av tillfälligt förbiseende eller olyckliga omständigheter.

20. Även om det alltså måste göras en sammanvägd bedömning kan, som ovan har sagts, förseningens längd likväl tjäna som en utgångspunkt. Om årsredovisningen i ett aktiebolag är mer än fem månader försenad, finns det normalt anledning att bedöma brottet som brott av normalgraden. Även förseningar om sex eller sju månader kan dock någon gång vara att bedöma som ringa brott, men det får då normalt förutsättas att bolagets verksamhet och omsättning är begränsad och att förseningen beror enbart på förbiseende eller missförstånd.

21. Om förseningen understiger fem månader, är det naturligt att i stället, som utgångspunkt, bedöma brottet som ringa. Särskilda omständigheter kan emellertid medföra att förseningen även i dessa fall blir att bedöma som brott av normalgraden, såsom att verksamheten har haft en betydande omsättning eller haft påtagliga ekonomiska problem. Att förseningen utgör en upprepning av en tidigare försening kan också medföra att den bör bedömas som brott av normalgraden. Presumtionen för att bedöma brottet som ringa blir dock starkare ju kortare förseningen är. Mot bakgrund av lagstiftarens strävan att enstaka och kortvariga förseningar inte ska leda till straff (jfr p. 14) finns det sällan anledning att bedöma förseningar som understiger fyra månader som annat än ringa brott.

Bedömningen i detta fall

22. Genom hovrättens dom och HD:s beslut i frågan om prövningstillstånd är avgjort att T.F., såsom ställföreträdare för Arte Florum AB, av oaktsamhet har åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att underlåta att upprätta årsredovisning i föreskriven tid.

23. Underlåtenheten att upprätta årsredovisning i rätt tid har medfört att rörelsens ekonomiska resultat och ställning inte i huvudsak har kunnat bedömas med ledning av bokföringen (jfr p. 6). T.F. har därför gjort sig skyldig till bokföringsbrott.

24. Förseningen av årsredovisningen har uppgått till strax under fem månader. En sådan försening kan, som utgångspunkt, bedömas som ringa brott. Bolagets redovisade omsättning för det aktuella räkenskapsåret - ca 387 000 kr - utesluter inte att brottet anses som ringa. Av den sedermera upprättade årsredovisningen framgår emellertid att bolaget under de senaste två räkenskapsåren hade haft ett inte obetydligt negativt rörelseresultat - ca 205 000 kr respektive 123 000 kr - och att dess egna kapital på den aktuella balansdagen var negativt (ca -246 000 kr). En försening av årsredovisningen var därmed särskilt ägnad att få menliga följder för bolagets intressenter. Vidare framstår graden av oaktsamhet på T.F:s sida som betydande. Det kan visserligen inte uteslutas att förseningen till viss del sammanhänger med vissa samarbetsproblem som T.F. har berättat om vid tingsrätten. Genom de uppgifter som T.F. och den av honom anlitate bokföraren M.E. lämnat har det emellertid framkommit att förseningen främst var att tillskriva grundläggande brister i bolagets bokföringsrutiner, rutiner som det ålåg T.F. i hans egenskap av styrelseledamot att övervaka. Vid en samlad bedömning kan bokföringsbrottet därför inte anses som ringa brott.

25. T.F. ska alltså, såsom underrätterna har funnit, dömas för bokföringsbrott till villkorlig dom och dagsböter.

DOMSLUT

HD fastställer hovrättens domslut.

II

Stockholms tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Stockholms tingsrätt åtal mot P.R. för bokföringsbrott enligt följande gärningsbeskrivning.

P.R. har varit ansvarig ställföreträdare i Spindel Marine AB med säte i Stockholm. Som ställföreträdare har P.R. uppsåtligen eller i andra hand av oaktsamhet åsidosatt bokföringsskyldigheten enligt bokföringslagen. Åsidosättandet består i att han underlåtit att inom föreskriven tid, senast sex månader efter räkenskapsårets utgång, avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning avseende räkenskapsåret som avslutades per 31 augusti 2012. Årsredovisning upprättades först den 18 november 2013. Till följd härav har rörelsens ekonomiska resultat eller ställning inte i huvudsak kunnat bedömas med ledning av bokföringen.

Tingsrätten (ordförande tingsfiskalen Erika Löwhagen) anförde i dom den 9 juni 2016 följande.

P.R. har förnekat brott. Han har vidgått att han var ställföreträdare för Spindel Marine AB (Bolaget) men invänt att han har gjort vad han kunnat för att tillse att årsredovisningen upprättades i rätt tid.

Åklagaren har, i händelse av att tingsrätten skulle bedöma gärningen som bokföringsbrott, ringa brott, anført att ett åtal i sådant fall inte är påkallat från allmän synpunkt.

UTREDNING

P.R. har hörts över åtalet. Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat utdrag ur bolagsregistret och årsredovisning för Bolaget avseende räkenskapsåret 2011-09-01-2012-08-31.

P.R:s uppgifter

P.R. har i förhör i huvudsak uppgett följande. Det stämmer att han var ställföreträdare för Bolaget den aktuella tiden. Han hade anlitat en

revisionsfirma vid namn Desk Jockeys och det var H.K. som var ansvarig. Överenskommelsen var att de lämnade upp allt material till H.K. som därefter vidarebefordrade detta till S.L. på EÅL Ekonomikonsult vilket är en bokföringsfirma som H.K. låter sina kunder använda. Han lämnade materialet i god tid och han vet inte varför S.L. inte fått del av materialet. Han arbetade för ett utländskt bolag och reste mycket men ringde och stämde av att allting var bra. Han har drivit bolag sedan 2006 och under den här perioden hade han även andra bolag. Han arbetar med försäljning och arbetar inte med ekonomi eller bokföring. Han har inte gått några kurser eller liknande i bokföring utan har i stället anlitat kompetenta redovisningsföretag. Han är inte mer insatt i vilka regler som gäller än vad han blir upplyst om av sin bokförare och revisor. Han känner till att det ska avlämnas en årsredovisning och han är medveten om att det är han som ska skriva under den men han visste inte vilka tider som gällde. Anledningen till att han fick reda på att årsredovisningen inte upprättats var att han ringde till H.K. i ett annat ärende och han fick då information om att det inte var klart. Det var endast ca 15-30 stycken transaktioner i Bolaget det här året. Omsättningen var liten och verksamheten skulle avvecklas. Han vet att Bolaget hade brutet räkenskapsår. Verksamheten i Bolaget bestod av båtmäkleri. Han hade inte anledning att tro att H.K. inte skulle sköta sitt uppdrag. H.K. hade haft samma uppdrag sedan år 2006. Tidigare år hade de bara ringt honom när det varit dags att skriva under och det har fungerat bra.

DOMSKÄL

Skuld

Av 7 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) (ABL) följer att årsredovisning ska läggas fram för aktieägarna vid den ordinarie bolagsstämman som ska hållas inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår. HD har i rättsfallet NJA 2004 s. 618 slagit fast att underlåtenhet att inom föreskriven tid upprätta årsredovisning utgör bokföringsbrott eftersom rörelsens ekonomiska resultat och ställning i ett aktiebolag inte kan i huvudsak bedömas utan årsredovisning samt att det av hänsyn till de olika intressenter som är beroende av årsredovisningen måste krävas att den upprättas inom föreskriven tid.

I målet är klarlagt att årsredovisningen, avseende det räkenskapsår som avslutades per 31 augusti 2012, upprättades först den 18 november 2013, dvs. efter den sexmånadersfrist som anges i 7 kap. 10 § ABL. Det har ålegat P.R., i egenskap av ansvarig ställföreträdare för Bolaget, att se till att årsredovisningen upprättades inom den föreskrivna tiden och hans underlåtenhet att tillse detta medför att han objektivt sett har gjort sig skyldig till bokföringsbrott på sätt som åklagaren påstår.

När det gäller frågan om uppsåt har P.R. berättat att han hade en överenskommelse med revisorn H.K.. Överenskommelsen innebar att P.R. skulle lämna allt material till H.K. som i sin tur skulle vidarebefordra detta. P.R. har förklarat att han ringde och stämde av att allting var bra samt att han saknade anledning att tro att det inte skulle fungera.

Enligt tingsrättens bedömning saknas skäl att ifrågasätta de uppgifter som P.R. har lämnat och det är därför inte visat att P.R. agerat uppsåtligt. Det har inte framkommit annat än att den överenskommelse som P.R. haft med H.K. fungerat bra tidigare år och det har därmed saknats särskild anledning för honom att tro att det inte skulle fungera även nu aktuellt år. Emellertid bedömer tingsrätten att det ansvar som en ansvarig ställföreträdare har inte helt kan överlämnas på någon annan. P.R. har, enligt egen uppgift, varit medveten om att en årsredovisning skulle upprättas och att det var han som skulle underteckna densamma. Han har dock inte skaffat sig någon information om vilka frister som gällt för detta utan har härvid förlitat sig på H.K:s uppgifter om att allting var bra. Enligt tingsrättens bedömning har hans agerande varit oaktsamt på det sätt som krävs för straffansvar (se Svea hovrätts dom den 1 mars 2016 i mål nr B 11257-15).

När det gäller frågan om rubricering har försvaret invänt att brottet bör bedömas som ringa. Utrymmet för att ett bokföringsbrott som begåtts i ett aktiebolag ska bedömas som ringa är emellertid mycket begränsat (jfr NJA 2004 s. 618 och NJA 2007 s. 451). Mot bakgrund härav, samt med beaktande av att det har varit fråga om en längre försening och att Bolagets omsättning det aktuella räkenskapsåret inte har varit helt obetydlig, bedömer tingsrätten inte att brottet kan anses vara ringa. P.R. ska därför dömas för bokföringsbrott av normalgraden i enlighet med åklagarens gärningspåstående.

Påföljd

P.R. förekommer sedan tidigare i belastningsregistret endast avseende föreläggande av ordningsbot för trafikförseelse. Det saknas särskild anledning att befara att P.R. kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet och enligt tingsrättens bedömning kan påföljden stanna vid en villkorlig dom förenad med 40 dagsböter. - - -

DOMSLUT

Tingsrätten dömde P.R. för bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § första stycket BrB till villkorlig dom och 40 dagsböter å 250 kr.

Svea hovrätt

P.R. överklagade i Svea hovrätt och yrkade att hovrätten skulle frikänna honom.

Åklagaren motsatte sig att tingsrättens dom ändrades.

Åklagaren förklarade sig godta tingsrättens bedömning att P.R. agerat oaktsamt och inte uppsåtligen.

Hovrätten (hovrättsråden Hans Cappelen-Smith och Åsa Bokström, tf. hovrättsassessorn Johanna Kumlien, referent, samt två nämndemän) anförde i dom den 3 mars 2017 följande.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen är densamma i hovrätten som i tingsrätten. Hovrätten gör inte någon annan bedömning än den som tingsrätten har gjort. Tingsrättens dom ska därför inte ändras.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten fastställer tingsrättens dom.

Högsta domstolen

P.R. överklagade och yrkade att HD skulle ogilla åtalet.

Riksåklagaren motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

HD meddelade prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning att P.R. av oaktsamhet hade åsidosatt Spindel Marine AB:s bokföringsskyldighet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Lina Nestor, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

DOMSKÄL

Punkterna 1 och 2 motsvarar punkterna 2 och 3 i HD:s dom

Punkterna 3-14 motsvarar punkterna 3-14 i betänkandet under I.

Bedömningen i detta fall

15. Det bokföringsbrott som P.R. har gjort sig skyldig till består i att han, i egenskap av ställföreträdare för ett aktiebolag, vid ett enskilt tillfälle av oaktsamhet har upprättat årsredovisning drygt åtta månader för sent. Reglerna i 25 kap. 11 § aktiebolagslagen om tvångslikvidation har därmed aktualiserats och det har framkommit i målet att ett sådant förfarande också har inletts. Förseningens längd talar med styrka för att brottet inte ska bedömas som ringa. Å andra sidan uppgick bolagets omsättning inte till mer än cirka 200 000 kr det aktuella året, som en följd av att verksamheten skulle avvecklas. Antalet transaktioner uppgick enligt P.R. till 15-30 stycken, vilket kan anses lågt men inte helt obetydligt.

16. Som ensam styrelseledamot i bolaget ansvarade P.R. för att bokföringsskyldigheten sköttes enligt gällande regelverk. När han anlidade en bokföringsbyrå för utförandet av det praktiska bokföringsarbetet ålåg det honom att övervaka att arbetet utfördes i full omfattning. Att P.R. - utan att ta reda på vilken tidsfrist som gällde - förlitade sig på att årsredovisningen även detta år skulle upprättas i tid kan inte anses medföra att brottet är ringa.

17. Vid en samlad bedömning av omständigheterna ska det bokföringsbrott som P.R. har gjort sig skyldig till inte bedömas som ringa.

18. HD delar hovrättens bedömning att påföljden bör bestämmas till villkorlig dom och dagsböter. Hovrättens dom ska alltså inte ändras.

DOMSLUT

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (samma ledamöter som under I) meddelade den 28 februari 2018 följande dom.

DOMSKÄL

Frågan i målet

1. Huvudfrågan i målet är om ett bokföringsbrott som består i underlåtenhet att upprätta årsredovisning för ett aktiebolag i rätt tid är att anse som ringa brott. HD har i en dom meddelad denna dag i mål B 1384-17 för sådana fall gjort vissa ställningstaganden rörande gränsdragningen mellan bokföringsbrott av normalgraden och ringa bokföringsbrott. Dessa ställningstaganden ligger till grund även för detta avgörande.

Sakomständigheter och domstolarnas bedömningar

2. P.R. åtalades för att han, i egenskap av ställföreträdare för Spindel Marine AB, uppsåtligt eller av oaktsamhet hade åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att underlåta att inom föreskriven tid, senast sex månader efter räkenskapsårets utgång, avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning avseende det räkenskapsår som gick ut den 31 augusti 2012. Enligt åtalet upprättades årsredovisningen först den 18 november 2013.

3. Tingsrätten dömde P.R. i enlighet med åtalet. Gärningen ansågs vara begången av oaktsamhet och rubricerades som bokföringsbrott av normalgraden. Påföljden bestämdes till villkorlig dom och 40 dagsböter. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

HD:s bedömning

4. Genom hovrättens dom och HD:s beslut i frågan om prövningstillstånd är avgjort att P.R., såsom ställföreträdare för Spindel Marine AB, av oaktsamhet har åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att underlåta att upprätta årsredovisning i föreskriven tid.

5. Underlåtenheten att upprätta årsredovisning i rätt tid har medfört att rörelsens ekonomiska resultat och ställning inte i huvudsak har kunnat bedömas med ledning av bokföringen (jfr NJA 2004 s. 618). P.R. har därför gjort sig skyldig till bokföringsbrott.

6. Förseningen av årsredovisningen har överstigit fem månader. En sådan försening bör, som utgångspunkt, bedömas som bokföringsbrott av normalgraden. Det förekommer visserligen omständigheter som ger anledning att överväga en mildare rubricering. En sådan omständighet är att verksamheten har haft en förhållandevis begränsad omfattning; den redovisade omsättningen har uppgått till ca 203 000 kr för det aktuella räkenskapsåret och antalet transaktioner har varit endast 15-30. När det, som i detta fall, är fråga om en försening på mellan åtta och nio månader kan emellertid brottet inte anses som ringa annat än under mycket speciella omständigheter. Några sådana omständigheter föreligger inte i P.R:s fall.

7. P.R. ska därför dömas för bokföringsbrott av normalgraden. Såsom underrätterna har funnit ska påföljden bestämmas till villkorlig dom och dagsböter.

DOMSLUT

HD fastställer hovrättens domslut.

III

Norrköpings tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Norrköpings tingsrätt åtal mot M.R. för bokföringsbrott enligt följande gärningsbeskrivning.

M.R. har varit företrädare för IFAB AB med säte i Sundsvall, Sverige. M.R. har uppsåtligen eller i andra hand av oaktsamhet åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att inte före den 1 januari 2015 avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning för räkenskapsåret som avslutades per den 30 juni 2014. Årsredovisningen upprättades den 29 maj 2015. Till följd härav har rörelsens ekonomiska resultat och ställning inte i huvudsak kunnat bedömas med ledning av bokföringen.

Bolaget försattes i konkurs den 29 juli 2015.

Tingsrätten (ordförande rådmannen Malin Nilsson) anförde i dom den 29 februari 2016 följande.

DOMSKÄL

Skuldfrågan

M.R. har förnekat brott. Hon har vitsordat att hon har varit ställföreträdare för IFAB AB och att den löpande bokföringen inte före den 1 januari 2015 har avslutats med årsredovisning för räkenskapsåret som avslutades per den 30 juni 2014. Hon har dock varken uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet.

Av utredningen har inledningsvis framgått i huvudsak följande. M.R. har varit styrelseledamot och ställföreträdare för IFAB AB. Bolagets verksamhet har främst bestått i avverkning och gallring av skog och bedrivits under perioden mars 2011 till maj 2015. IFAB AB försattes i konkurs den 29 juli 2015. M.R:s

make och ytterligare en person har varit anställda i verksamheten. Den årliga omsättningen i bolaget har varit cirka 2 500 000 kr. Vid tidpunkten för konkursutbrottet bedrev bolaget ingen verksamhet. Bokföring har skett löpande t.o.m. mars 2015. Räkenskapsåret har varit brutet (0701-0630). Årsredovisning för räkenskapsåret 130701-140630 upprättades den 29 maj 2015, då den även undertecknades av M.R., och registrerades hos Bolagsverket den 2 juni 2015. Årsredovisningen har således inte upprättats i sådan tid att det varit möjligt att enligt 7 kap. 10 § aktiebolagslagen hålla årsstämma inom sex månader från räkenskapsårets utgång. Bristen i konkursboet uppgick till 468 753 kr. För tidigare räkenskapsår har årsredovisning upprättats inom den enligt lag föreskrivna tiden.

Närmre hörd har M.R. bl.a. uppgett följande. Det stämmer att hon har varit ställföreträdare för IFAB AB. Utöver verksamheten i det bolaget har hon inte tidigare haft företag i Sverige. Hon har dock bedrivit näringsverksamhet i sitt hemland Kongo. När hon kom till Sverige ville hon fortsätta att vara företagare. Eftersom hennes man har varit verksam inom skogsbranschen lärde hon sig om denna. Hon startade sedan IFAB AB. Verksamheten bestod av skogsavverkning. Hon var med ute och följde jobbet samt skötte alla papper. Som mest arbetade tre personer heltid i företaget. Vid behov anlätades även annan personal. Hon anlätade redan från början en revisor som hjälpte henne med räkenskaperna. Hon kan inte lagen i Sverige och försökte att ta reda på vilka regler som gäller, men inte avseende alla frågor. Hon hade löpande kontakt med revisorn och ringde ofta till denna för att fråga hur hon skulle göra. Hon skrev själv ut fakturor och satte alla papper i pärmar. Revisorn skötte det andra och upprättade bl.a. årsredovisningar. Verksamheten började gå sämre i början av 2013. Hon tappade två stora kunder. Vidare fick hon problem privat, eftersom hon fick två för tidigt födda barn och vistades flera månader på sjukhus. När företaget fick ekonomiska problem kunde hon inte betala revisorn i tid, eftersom hon var tvungen att betala skatt och moms. Hon tänkte att revisorn kunde vänta lite tills det blev bra med företaget, men revisorn sade att hon inte kunde sköta ekonomin som hon gjort tidigare. Revisorn skötte den löpande bokföringen, men upprättade inte årsredovisningen. Enligt hennes uppfattning har både hon och revisorn varit ansvariga för att årsredovisningen upprättades i tid. Själv har hon inte haft kunskap om när årsredovisning senast ska upprättas och inte heller vetat att det är brottsligt att inte upprätta en sådan. Hon har fått betala förseningsavgifter till Skatteverket och Bolagsverket.

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat årsredovisning för räkenskapsåret 130701-140630.

Tingsrättens bedömning

Det är till en början utrett att M.R. under den i målet aktuella tiden har varit företrädare för IFAB AB och att hon därmed har varit ansvarig för att bolagets bokföringsskyldighet fullgörs. Vidare är utrett att bolagets bokföringsskyldighet åsidosatts genom att den löpande bokföringen inte före den 1 januari 2015 har avslutats med årsredovisning för räkenskapsåret som avslutades per den 30 juni 2014. Årsredovisning har istället upprättats först den 29 maj 2015. Till följd härav har rörelsens ekonomiska resultat och ställning i huvudsak inte kunnat bedömas med ledning av bokföringen (NJA 2004 s. 618).

M.R. har uppgett att hon saknat fullständig kunskap om svenska bokföringsregler, att hon överlämnat ansvaret för bokföringen till en bokförare samt att denna upprättat årsredovisning tidigare år. Hon har också under den period som är aktuell i målet haft en svår livssituation. De omständigheter som M.R. åberopat talar i och för sig till hennes fördel. Samtidigt bör det enligt tingsrättens mening beaktas att bolaget befunnit sig i en svår ekonomisk situation. M.R. har berättat att bolaget till följd av detta inte har kunnat betala bokföraren för utfört arbete. Vid sådant förhållande har det ålegat M.R. att förvissa sig om att bokföringen sker enligt lag och således även att årsredovisning upprättas inom den föreskrivna fristen. Hennes underlåtenhet att göra detta kan inte, trots vad som anförts ovan, anses vara ursäktlig. Även

om det inte kan anses utrett att M.R. uppsåtligen har åsidosatt bokföringsskyldigheten måste hon anses ha varit oaktsam. Hon kan därför inte undgå ansvar för bokföringsbrott. Med hänsyn till att rörelsen varit av relativt liten omfattning, att förseningen med att upprätta årsredovisningen inte varit alltför lång samt att det inte framkommit annat än att förseningen varit en engångsföreteelse som berott på de omständigheter M.R. pekat på, finner tingsrätten vid en samlad bedömning att brottet får anses som ringa.

Påföljdsfrågan

Påföljden ska bestämmas till dagsböter. Antalet dagsböter bestäms till 50. Varje dagsbots belopp bestäms, med hänsyn till M.R:s ekonomiska förhållanden, till 50 kr.

DOMSLUT

Tingsrätten dömde M.R. för bokföringsbrott, ringa brott, enligt 11 kap. 5 § första stycket BrB och bestämde påföljden till 50 dagsböter å 50 kr.

Göta hovrätt

Åklagaren överklagade i Göta hovrätt och yrkade att hovrätten skulle döma M.R. för bokföringsbrott av normalgraden till villkorlig dom förenad med dagsböter. Åklagaren uppgav att för det fall hovrätten, liksom tingsrätten, skulle bedöma att bokföringsbrottet var att anse som ringa brott, var åtal inte av särskilda skäl påkallat från allmän synpunkt.

M.R. motsatte sig åklagarens ändringsyrkande. Hon förklarade att för det fall hovrätten bedömde bokföringsbrottet som ringa brott borde åtalet ogillas.

Hovrätten (hovrättsrådet Louise Hinsegård och tf. hovrättsassessorn Petter Selberg) anförde i dom den 28 oktober 2016 följande.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

- - -

Genom tingsrättens dom är avgjort att M.R. gjort sig skyldig till bokföringsbrott bestående i att hon såsom företrädare för IFAB AB inte kommit in med årsredovisning inom lagstadgad tid. Frågan i hovrätten är huruvida brottet är att bedöma som ringa eller inte.

Frågan om det straffrättsliga ansvaret för försenad årsredovisning har behandlats i betänkandet SOU 2009:46. Utredningen om enklare redovisning föreslog där att enbart den omständigheten att en årsredovisning inte upprättats inte skulle medföra straffansvar om den löpande bokföringen hade fullgjorts i enlighet med god redovisningssed och med iakttagande av övriga bestämmelser som reglerar den löpande bokföringen. Förslaget genomfördes dock inte. I stället föreslog regeringen att en särskild åtalsprövning skulle ske när fråga var om bokföringsbrott som är ringa, jfr prop. 2012/13:61 s. 60 f. Förslaget godtogs av riksdagen och gäller sedan den 1 juni 2013.

I nyssnämnda proposition har angetts att det i rättspraxis, NJA 2004 s. 618 och NJA 2007 s. 451, framhållits ett antal omständigheter som avgörande för om ett bokföringsbrott ska anses vara ringa eller av normalgraden. HD har i dessa fall, som gällt försenade årsredovisningar, beaktat förseningarnas längd och om det rört sig om upprepade förseningar. Vidare har hänsyn tagits till storleken på omsättningen och antalet transaktioner samt om verksamheten varit nystartad. Också den associationsrättsliga formen kan ha betydelse.

Hovrätten gör ingen annan bedömning än den tingsrätten redovisat. M.R. har således gjort sig skyldig till bokföringsbrott som är att bedöma som ringa brott.

Enligt 11 kap. 8 § andra stycket BrB får åtal för bokföringsbrott som är ringa väckas endast om det av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt. Åklagaren har i förevarande fall förklarat att hon inte funnit åtal för gärningen, rubricerad som bokföringsbrott som är ringa, påkallat från allmän synpunkt. Vid sådant förhållande bör M.R. frikännas från ansvar utan någon prövning i sak. (Se NJA 1992 s. 150 med hänvisning till NJA 1981 s. 513.)

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Med ändring av tingsrättens dom frikänner hovrätten M.R. från ansvar - - -.

Referenten, f.d. hovrättslagmannen Jan Carrick, var av skiljaktig mening och anförde:

Jag gör ingen annan bedömning än den majoriteten redovisat i fråga om hur gärningen ska rubriceras. M.R. har således gjort sig skyldig till bokföringsbrott som är att bedöma som ringa brott. Vid angivna förhållande och då åklagaren meddelat att åtal inte är påkallat ur allmän synpunkt ska åtalet avvisas, jfr NJA 1970 s. 258 och NJA 1976 s. 43 samt justitierådet Knutssons tillägg i NJA 1981 s. 513 ff. Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

Högsta domstolen

Riksåklagaren överklagade och yrkade att HD skulle döma M.R. för bokföringsbrott som inte var att bedöma som ringa.

M.R. motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Lina Nestor, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

DOMSKÄL

Punkterna 1-9 motsvarar i huvudsak punkterna 2-6 i HD:s dom.

Punkterna 10-18 motsvarar punkterna 6-14 i betänkandet under I.

Bedömningen i detta fall

19. Det bokföringsbrott som M.R. har gjort sig skyldig till består i att hon, i egenskap av ställföreträdare för ett aktiebolag, vid ett enstaka tillfälle av oaktsamhet har upprättat årsredovisning för sent. Förseningen uppgick till strax under fem månader. Av årsredovisningen framgår att bolagets omsättning under det aktuella räkenskapsåret uppgick till nästan 3 000 000 kr samt att bolaget hade två anställda. Det rörde sig således inte om någon obetydlig verksamhet. Det har vidare framkommit att bolaget befann sig i en svår ekonomisk situation och försattes i konkurs två månader efter att årsredovisningen upprättades, vilket talar emot att brottet ska bedömas som ringa.

20. Det har framkommit att M.R. under åren 2012 och 2013 fick två för tidigt födda barn, vilket bl.a. medförde att hon vistades flera månader på sjukhus. Å andra sidan har det klarlagts att arbetet med årsredovisningen skulle ha utförts av en person som anlåtats för att sköta bokföringen i bolaget, men att M.R. efter att verksamheten drabbats av ekonomiska svårigheter prioriterade andra kostnader framför att erlagga full betalning för dessa tjänster. Hennes förhoppning var att bokföringsarbetet ändå skulle utföras som tidigare. Följden blev dock att den löpande bokföringen sköttes men däremot inte arbetet med årsredovisningen. Det som har framkommit om M.R:s personliga förhållanden kan inte anses ha haft sådan inverkan på hennes möjligheter att upprätta årsredovisningen i tid att brottet på den grunden ska bedömas som ringa.

21. Vid en samlad bedömning av omständigheterna ska det bokföringsbrott som M.R. har gjort sig skyldig till inte bedömas som ringa. Hon ska alltså dömas för bokföringsbrott av normalgraden.

22. M.R. har tidigare endast lagförts för två trafikförseelser. Det saknas särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Påföljden bör bestämmas till villkorlig dom och dagsböter.

DOMSLUT

Se HD:s domslut.

HD (samma ledamöter som under I) meddelade den 28 februari 2018 följande dom.

DOMSKÄL

Frågan i HD

1. Huvudfrågan i målet är om ett bokföringsbrott som består i underlåtenhet att upprätta årsredovisning för ett aktiebolag i rätt tid är att anse som ringa brott. HD har i en dom meddelad denna dag i mål B 1384-17 för sådana fall gjort vissa ställningstaganden rörande gränsdragningen mellan bokföringsbrott av normalgraden och ringa bokföringsbrott. Dessa ställningstaganden ligger till grund även för detta avgörande.

Sakomständigheter och domstolarnas bedömningar

2. M.R. åtalades för att hon, i egenskap av ställföreträdare för IFAB AB, uppsåtligt eller av oaktsamhet hade åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att inte före den 1 januari 2015 avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning för det räkenskapsår som gick ut den 30 juni 2014. Enligt åtalet upprättades årsredovisningen först den 29 maj 2015.

3. Tingsrätten dömde M.R. i enlighet med åtalet. Gärningen ansågs vara begången av oaktsamhet och rubricerades som bokföringsbrott, ringa brott. Påföljden bestämdes till dagsböter.

4. Åklagaren överklagade tingsrättens dom och yrkade att gärningen skulle bedömas som bokföringsbrott av normalgraden. Åklagaren förklarade att, om gärningen är att bedöma som ringa, så är åtal inte påkallat från allmän synpunkt.

5. Hovrätten har instämt i tingsrättens bedömning att brottet är att bedöma som ringa. Med hänsyn till åklagarens inställning i åtalsprövningsfrågan har hovrätten ändrat tingsrättens dom och frikänt M.R.

HD:s bedömning

6. Som ensam styrelseledamot i IFAB AB ålåg det M.R. att se till att bolagets bokföringsskyldighet fullgjordes. Av utredningen framgår att bolagets årsredovisning inte upprättades i föreskriven tid utan först med knappt fem månaders försening. M.R. har därmed åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet. Åsidosättandet, som måste tillskrivas oaktsamhet från hennes sida, har medfört att rörelsens ekonomiska resultat och ställning inte i huvudsak har kunnat bedömas med ledning av bokföringen (jfr NJA 2004 s. 618). M.R. har därför gjort sig skyldig till bokföringsbrott.

7. Förseningen av årsredovisningen har understigit fem månader. En sådan försening kan, som utgångspunkt, bedömas som ringa brott.

8. I detta fall måste emellertid beaktas att bolagets verksamhet hade varit förhållandevis omfattande med en redovisad omsättning om ca 2,9 miljoner kr

för det aktuella räkenskapsåret. Det har också framkommit att bolaget under det sista räkenskapsåret hade gått med en inte obetydlig förlust, ca 243 000 kr, och att det egna kapitalet vid räkenskapsårets utgång var negativt (ca -167 000 kr). En försening av årsredovisningen var därmed särskilt ägnad att få menliga följder för bolagets intressenter.

9. Vid en samlad bedömning kan bokföringsbrottet därför inte bedömas som ringa. Det gäller även med beaktande av vad M.R. har uppgett om att hon hade begränsade kunskaper om bokföring, att hon på grund av bolagets ekonomiska situation inte kunde betala bolagets bokförare och att hon hade svårigheter på det privata planet, kopplade till sina barns hälsa.

10. M.R. ska därför dömas för bokföringsbrott av normalgraden. Hon har tidigare lagförts endast för två trafikförseelser. Det saknas särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Påföljden bör därför bestämmas till villkorlig dom och dagsböter.

DOMSLUT

HD ändrar hovrättens dom och dömer M.R. för bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § första stycket BrB till villkorlig dom och 40 dagsböter på 50 kr.

Sökord: Bokföringsbrott; Bokföring; Årsredovisning
